

ד' ציורי "מפלניא", וענייני מגו והודאת בע"ד צנא צתרא (ל. – לא.)

תוס' (לא. ד"ה אבל) – ומזה נשוצ אל ציור א' –

ציור א' והא נקיטנא שטרא

משנה (מא.), ובגמרא שם (מא:), "ההוא גברא
דדר ... אנא זבנתה מינך"

• לפי זה, איך תצין את הגמרא הכא?

תוס' הכא (ל. ד"ה לאו), לפחות עד "ועוד ראייה
מסוף ..."

וטוב לעיין גם בשאר הגמ' שהוצאו בתוס' הכא:

גמרא סנהדרין (סוף לא. – ריש לא:), "ההיא
איתתא ... לא אמרינן" – ראיית התוס' היא מהלישנא
צתרא שצנא סנהדרין – 'איכא דאמרי'

גמרא שבועות (סוף מא. – ריש מא:),
מהנקודתיים עד "... הכא הא הימניה"

• מה חידשו צנ' התוס' (ד"ה אבל, ד"ה לאו) לענין מגו?

יטוד גדול טמון צדצרי הרא"ש הצאים. נשתדל תחילה את דצרי
כפי שהם, ואח"ה להצין את שורשם –

רא"ש שבועות (פרק ז' סי' ג') – מחלוקת צין ר' יהוסף
הלוי והרא"ש

• כמה מחלוקות יש?

• מהו יסודם?

• ואיך זה קשור אל דצרי התוס' הכא?

[קובץ שיעורים להג"ר אלחנן וסרמן (חלק ב' סי' ג' וד"א)]

צנא' זו נזכה לעמוד על ענייני מגו, וגם קצת על ענין הודאת-
בעל-דין –

המשך הגמרא (סוף ל. – ריש לא.), "ההוא דאמר
ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא ... מחאה
גדולה מזו"

הנה ארבעה ציורים של "מפלניא". נעיין קצת צג' ציורים
האחרונים, ואח"כ נשוצ אל הציור הראשון.

ציורים ב' וג' אתאי ואימלכי בך, אמרת זבנה ניהלי

משנה כתובות (סוף קט.)

תוס' הכא (ל: ד"ה מפלניא)

[גמרא לקמן (מו.), "גולן ובן גולן ... עד הנקודתיים – א'
יומא, "אמר רבי יוחנן ..."]

רבינו יונה הכא (ריש ל:)

• מה הוקשה לתוס' צפירושו של רש"י?

• צמה נחלקו רש"י ותוס'?

• מה הוסיף רבינו יונה (והרא"ש) על-פי המשך הגמרא שם
(מו.)?

ציור ד' והא נקיטנא שטרא

תוס' (ל: ד"ה עביד)

גמרא קדושין (סוף סה:), "מר זוטרא ורב אדא ...
אלא לשקרי" – על-פי מה שהציא הגמרא שם מתוספתא
צנא מליעא (פ"א ה"ו)

[קצות החושן (סי' ל"ד סעיף-קטן ד') – מחלוקתו עם המהר"י
ן' לצצגדר הודאת בעל-דין]

קצות החושן (סי' לד ס"ק ד) – שייך לשו"ע (סעיף יח)

שכר להעיד. בתשובת מוהרי"ן לב נסתפק אם נוטל שכר להעיד פסול מדרבנן או מן התורה והביאו לספק הזה הספק האחר שנסתפק שם נוגע דפסול אם הוא משום דחשדינן ליה למשקר בשביל הנאתו אם כן נוטל שכר להעיד נמי פסול מן התורה משום דחיישינן לשקר ואי נימא פסול נוגע הוא משום דאדם קרוב אלל עצמו אבל לא חיישינן למשקר אם כן נוטל שכר להעיד כשר מן התורה ועיין שם דבריו הנחמדים בתשובותיו דף נ' ע"ב. ולענין דנראה כלשונו האחרון לנוטל שכר להעיד מן התורה וקצת ראוי לדבר מהא דתנן פ' גערה דמ"ו גבי מש"ר ר"י אומר אינו חייב עד שישכור עדים מ"ט דר"י אמר ר"א אחי שימה שימה כתיב הכא ושם לה וכתיב התם לא תשימון עליו נשך מה להלן ממון אף כאן ממון וכתיב בתריה ואם אמת הי' הדבר והואילוא את הנערה וסקלוה והרי נטלו שכר להעיד דאף על גב דאמת הי' הדבר היינו שלא נחברר ע"י עדי הזמה דכתיב ופירשו את השמל' לברר ע"י הזמה אבל אם אמת הי' הדבר ע"פ העדים דהיינו דליכא הזמה וסקלוה אלמא אף על גב דכתיב ושם לה עלילות דבריה דהיינו ששכרן בממון אפילו הכי עדותן כשר מן התורה וכיון דנוטל שכר כשר מן התורה ולא חשדינן למשקר בשביל הנאת ממון יעיד שקר מעתה נריך ביאר בטעמא דנוגע פסול מן התורה כיון דל"ת למשקר בשביל הנאת ממון יעיד שקר וז"ל התשובה שם במהרי"ן לב. דאם נוגע פסול משום קרוב אם כן לחוב אמאי נאמן דהא קרוב פסול בין לזכות בין לחוב והעל' שם דהא דכשר לחוב היינו משום דאתינן עלה מתורת חיוב ומתורת מתנה כיון דיכול אדם לחייב עצמו כשאינו חייב וזה שמודה שחייב הוא כאלו אמר חייב אני לך מנה ויכול לחייב עצמו וכמ"ש בעל התרומות וכו' ע"ש:

והנה לכאורה מאי דקשיא לי' בטעמא דקרוב אמאי נאמן לחוב הי' אפ"ל דאתינן עליו בתורת מגו דאי בעי יהיב ניהלי' במתנה וכדאי' פ' עשרה יוחסין ובפ' י"ג יכיר דנאמן האב לומר זה בני בכורי ופריך יכיר ל"ל הא בעי יהיב ניהלי' במתנה וע"ש. אלא דאם כן אלו הי' עדים כנגדו שאינו חייב דתו לא שייך מגו דהוי מגו במקום עדים וגם גבי בני בכורי אילו היו עדים נגדו לא הוי מגו וכמ"ש רשב"ם והודאת בעל דין נאמן אפילו נגד עדים ואם כן ליכא למימר מדין מגו אלא דגם בטעמא דמוהרי"ן לב קשה לי טובא דהא באומר להד"מ ואחר כך באו עדים דאינו נאמן לומר פרעתי אף על גב דעדים מעידי' שפרע משום דהוא נאמן ע"ע יותר [מעדים] וכל האומר לא לויתי כאלו אומר לא פרעתי והתם ליכא למימר דהוא בתורת חיוב חדש דהא אדרבא הוא בא לפטור עצמו בטענת פרעתי ועוד דהא בחיוב חדש ודאי בעי אחס עדי וכלי אחס עדי לאו כלום הוא וכמ"ש בשלחן ערוך סימן מ' ובמדה בחוב ישן אשכחן דאפילו בלא אחס עדי והיכא דלא טען לא טענינן לי' השטאה וחייב לשלם וכדאי' בסנהדרין פ' ז' ו' וכן מצואר ברמב"ם וטור וש"ע סימן פ"א. ועוד דאמרין ברפ"ק דמזיעא לא תהא הודאות פיו גדולה מהעדאת עדים ומה פיו שאינו מחייבו ממון מחייבו שבועה ופריך ופיו אינו מחייבו ממון והא הודאת בעל דין כמאה עדים אלא מה לפיו שאינו מחייבו קנס ופריך מה לפיו שאינו בהכחשה והזמה תאמר בעדים שיטנו בהכחשה ובהזמה ואי נימא טעמא דפיו משום מתנה וחייב אם כן איך שייך ב' הכחשה והזמה והא ודאי במתנה מלי יהיב ומאי אולמי' דפיו יותר מעדים והא לענין נאמנות אדרבה עדים נאמנין יותר מפיו ועיין בנימוקי יוסף שם בפרק קמא דמזיעא וז"ל מהא שמעינן דמי שהודה בבית דין וחזר ואמר נזכרתי אף על פי שעדים מעידי' כדבריו אין משגיחין בו דהא הכא ודאי בכהאי גוונא עסקינן דאי בעומד דיבורי' מאי אולמי' דפיו מתנה הוא דקא יהיב לי' וכו' עיין שם ואם כן גם אנו נאמר אם הוא בתורת מתנה וחייב מאי אולמי' דפיו נגד עדים כיון דאינו אלא מטעם מתנה אבל לא בתורת נאמנות ועוד מוכרע הוא הדבר מדין מודה במקצת דחייב התורה שבועה ואלו הי' כופר בכל בפני בית דין אלא שאומר אעפ"כ אני מחייב עצמי בפניכם בנ' זו ודאי אין בזה חיוב שבועה ועיקר חיוב שבוע' במצ"מ משום דהוד' במקצת התביע' ומשום הכי הטייל' התורה השבועה על שאר אבל א"נ דאינו נאמן כלל אלא מתורת חיוב חדש אין בזה דין מודה במקצת וז"ל. ולכן נר' דהא דנאמן אדם על עצמו אע"פ שהוא קרוב אל עצמו היינו משום דכן גזירת הכתוב שיהא אדם נאמן על עצמו בכל הפסולין שיש בו וכבר האיר ענינו מאור העולם רש"י בקידושין פרק האומר דף ס"ה שם הודאת בעל דין כמאה עדים ז"ל רש"י דכתיב אשר יאמר כי הוא זה הרי שסמך על מקצת הודאתו ע"כ ואם כן כי היכא דהאמין התורה שני עדים על אחרים כן האמין התורה לכל אדם על עצמו אף על גב דהוא קרוב לעצמו דקרוב לא פסלה התורה אלא על אחרים אבל על עצמו נאמן מה שאין כן לזכות בלא להעיד על אחרים משום הכי אינו נאמן ובש"ך ריש סימן ל"ז נחצטב גם כן בדבר הזה בטעמא דאדם נאמן על עצמו לחוב וז"ל דהיכא דיש לו הנאה ומקרי נוגע חשיב כקרוב אבל היכא דמעיד לחוב לאו נוגע הוא ולא חשיב כקרוב ע"ש. ולא אדע על מה נחצטבו בפסול קרוב יותר משאר פסולי' עדות דהא נהי דאינו קרוב לחוב מכל מקום אינו אלא עד א' ותורה אמרה עפ"י שנים עדים יקום דבר ועוד עצד ושפחה וגזלן נמי הודאת בעל דין כמאה עדים אלא עיקר הטעם הוא כמ"ש דהתורה לא פסלה אלו הפסולים אבל על עצמו האמינו תורה ונתן לו נאמנות כמאה עדים וילפינן לה מדכתיב כי הוא זה וכמ"ש רש"י וזה היא ברירא דהך מלתא:

ומקצת שכתבו גם בדין שויה אנפשי' חד"א הוא גם כן מתורת נדר אבל ראיתי במהרי"ט ח"ג סימן א' שדחה דבר זה וכתב דאם היה מתורת נדר הוי מהני ב' שאלה עיין שם ולפי דרכינו גם בדין שויה אנפשי' חד"א הוא מדין נאמנות דכיון דהאמין התורה לכל אדם על עצמו אם כן בין בממון בין באיסור לעולם נאמן על עצמו אלא דאכתי איכא למידק מנלן דהודאת בעל דין יותר מעדי' ואי משום דכתיב כי הוא זה היינו דהיכא דליכא עדים דמכחשי' לי' ומשום מגו הוא דנאמן וכמ"ש דאי בעי יהיב לי' במתנה אבל היכא דאיכא עדים דמכחשי' לי' דלא שייך מגו דהא מגו במקום עדים לא אמרינן ואם כן מנלן דהוא נאמן ואין לומר דהוא מסבירא דהא חזינן מלשון רש"י דליף לה מקרא דכתיב כי הוא זה ועמ"ש בסמ"ק ל"ז סעיף י' ובסימן רמ"א סעיף א':